

Úskalím teoretických prací zaměřených na umělecké aktivity, bezprostředně přecházející z ještě stále živé minulosti do praxe současných dnů, není-li dostatečně zmapovaný terén, může být převaha dílčích sond nad celistvým pohledem, který je předpokladem vědecké práce.

Jistě i v tom bylo riziko volby aktuálního tématu dizertace doktorandky Marianny Stránské, které se, jak úvodem shrnuje, zabývá *„uměleckým fenoménem povyšujícím publikum mezi tvůrčí komponenty uměleckého díla“*.

Tentokrát však už je na co navázat a z čeho vycházet. Práce zkoumá přístupy k dramatické tvorbě a umělecké aktivity, jejichž rysy, projevy, výsledná díla, společenské i umělecké zázemí, historickou zkušenost a dobové souvislosti, které se už z různých úhlů pohledu staly předmětem více úvah a studií. A pro úplnost nutno uvést, že mnohé již bylo poměrně zevrubně publikováno právě zásluhou školitele doktorandky profesorem Miloslavem Klímou, ale i v řadě souvisejících knih vydávaných u nás zejména nakladatelstvím Pražská scéna.

Doktorandka ovšem přichází s významovým posunem, jistě i generačně vyhraněnějším přístupem, a soustřeďuje se na případy a předkládá argumenty, které nejen připomenou bohatost, ale určitě i problematičnost nesourodého spektra vztahů mezi tvůrcem a divákem - účastníkem v procesu transformace a prolínání uměleckých disciplín. Především už také tím, že téma možná až překvapivě rozvíjí od autorčina zájmu o aktivity spjaté ani ne tak s divadelním, jevištním prostředím, ale zpočátku textu spíše s estetikou výtvarného umění, souhrnně pak s tvorbou - cituji - *„sahající od interaktivních objektů přes výtvarné a zvukové inscenace, happeningy, eventy, až k jevištnímu dílu“*.

Orientaci v poměrně širokém tematickém záběru dizertační práce (o rozsahu více než dvě stě třicet stran) prospívá přehledné členění: od první části, s úvodem do

problematiky a s oddílem věnovaným nesnadné systematizaci a utřídění používané terminologie, přes četné historické exkursy, které mají napomoci porozumět rozdílným východiskům i autorské motivaci, tak jak to naznačují i názvy jednotlivých kapitol a oddílů: *Cesta ke společenství, Objekt v interakci, Divácký subjekt v uměleckém výzkumu, Český kontext – od výtvarného umění k akci...*

Na ilustrativních příkladech Marianna Stránská připomíná a akcentuje pro uplynulá léta tak charakteristické splývání - či stírání - hranic výtvarné a dramatické akce. Zachycuje také atmosféru a jedinečnost situací, dobový kontext.

Předně víceznačnost rolí účastníků, účasti.

Následující text se už převážně opírá o poznatky a zážitky z tvůrčích aktivit doktorandky. Zprvu z projektu *Odpočívárna smyslů*, v druhé a třetí, závěrečné části především projektů *Dům Dělostřelecká 35* a *O sobě a sezení*. Kriticky až konfrontačně vyhodnocuje osobní zkušenost, kterou pro obecnější, celistvější úvahu doplňuje zmínkami analogických příkladů a poučenou citací relevantní teoretické literatury.

Jak to vyplývá i z hlavní tematické linie, pasáže, v nichž převažuje interpretace vlastních projektů a výzkumem ověřovaných postupů, analyzují ne vždy jednoznačnou a jasně určenou, „porézní“ hranici „mezi instalací a divadlem“. Analogicky se dotýkají rozdílných zkušeností participativně orientovaného umění. V logické návaznosti postupujícího textu jakoby měl být i čtenář této práce rovněž aktivně spolu účasten formulování uceleného pohledu - a vyústění. Jehož předpokladem jsou, zdá se, zřetelnější určení, pravdivého přiznání individuálního tvůrčího vkladu, váhy odpovědnosti, smyslu dramatického činu.

Také zřetelné rozlišení účelu, formy, významu a míry účasti – v *umění účasti*.

Shrnutο v kritické zapochybování v závěrečné, třetí části s titulem „Návrat k divadlu“: „...do jaké míry je nutné, aby autor popřel své autorské ambice a rezignoval na své autorské potřeby ve prospěch kreativity diváků (účastníků), nebo nakolik je nezbytné, aby autor obhájil osobní uměleckou identitu a nezneužil diváky ve prospěch experimentu (účinnosti díla)?“

Na dizertační práci Marianny Stránské oceňuji přesvědčivé a přehledné strukturování kapitol, přecházejících od tematicky, stylově, obsahem, žánrově,

technikami a především významy široce rozprostřených, mezioborových (a zpočátku spíš na výtvarné umění orientovaných) uměleckých přístupů po vyústění argumentů opírajících se převážně o vlastní tvorbu. K autorkou pojmenovanému *umění místa*, které by naplnilo záměr „*diváka v rámci uměleckého díla emancipovat a zároveň ukázat, že způsob využití těchto pravidel má vliv i na úroveň uměleckého vyjádření a estetickou hodnotu díla.*“

Práci doporučuji k přijetí a k obhajobě.

PhDr. Benjamin Fragner